

RESİM SANATINDA FİGÜR BAĞLAMINDA DRAMATİK DİŞAVURUMLAR

Duygu ARSLAN

Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans öğrencisi, Konya, duygu.arslan4343@gmail.com, ORCID: 0009-0007-2211-784X

Emre ŞEN

Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi sen_emre@msn.com, ORCID: 0000-0003-0879-9497

Arslan, D., Şen, E. "Resim Sanatında Figür Bağlamda Dramatik Dışavurumlar". Sanat Eğitimi Dergisi, 13/1 (2025): s. 47-57. doi: 10.7816/sed-13-01-05

ÖZ

Bu çalışma, ekspresyonist sanat anlayışı kapsamında dramatik öğelerin figüratif anlatım üzerindeki belirleyici etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. 1911 yılında Almanya’da kavramsallaşan ve Batı sanatında bireyin iç dünyasını merkeze alan ekspresyonizm, biçimsel bozulmalar, yoğun renk kullanımı ve güçlü anlatım dili aracılığıyla sanatçıların duygusal, ruhsal ve toplumsal kaygılarını görünür kılan bir sanat yaklaşımı olarak öne çıkmıştır. Araştırma, 1950 sonrası Türk resim sanatında dışavurumcu eğilimlerin figüratif eserlerde nasıl biçimlendiğini ve dramatik anlatımla nasıl bütünleştiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda figüratif öğelerin, dramatik kompozisyon anlayışıyla bir araya gelerek oluşturduğu estetik ve anlatımsal etki değerlendirilmektedir. Çalışma kapsamında, dışavurumcu üslup özellikleri taşıyan figüratif eserler eser analizi yöntemiyle incelenmiş; Edvard Munch, James Ensor, Vincent van Gogh ve Oskar Kokoschka’nın yanı sıra, Türk resim sanatında figüratif dışavurumcu yaklaşımı benimseyen Neş’e Erdok, Neşet Günel, Komet, Mustafa Esirkuş ve Aydın Ayan’ın seçili yapıtları araştırmanın örneklemi oluşturmuştur. Sanatçıların seçiminde, duygusal yoğunluk, dramatik anlatım ve figüratif ifade gücü temel ölçütler olarak belirlenmiştir. Genel tarama modeli esas alınarak yürütülen bu çalışmada, nitel araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekspresyonizm, Figüratif Resim, Dram, Dışavurumcu Anlatım, Türk Resim Sanatı, Duygusal İfade.

Makale Bilgisi:

Geliş: 12 Mart 2025

Düzeltilme: 27 Mayıs 2025

Kabul: 30 Mayıs 2025

Giriş

Bu çalışmada, ekspresyonist sanat anlayışı çerçevesinde figüratif eserlerdeki dramatik anlatım biçimleri incelenmektedir. Çalışmanın temel amacı; üretim sürecinde rol oynayan toplumsal, psikolojik ve estetik etmenleri analiz ederek, bunların figüratif temsiller üzerindeki yansımalarını ortaya koymaktır. Literatür incelendiğinde, resim sanatında figüratif anlatım ile dramatik dışavurumu bütünlük olarak ele alan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu gereklilikten hareketle şekillenen araştırma; dışavurumcu üslubun belirginleştiği ve figüratif anlatımın dramatik öğelerle yoğunlaştığı 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl aralığıyla sınırlandırılmıştır. Çalışmanın evrenini, dışavurum ve dram kavramlarını içeren figüratif eserler oluşturmaktadır. Örneklem ise bu evren içerisinden seçilen; Edvard Munch, James Ensor, Vincent van Gogh, Oskar Kokoschka, Neş'e Erdok, Neşet Günel, Komet (Gürkan Coşkun), Mustafa Esirkuş ve Aydın Ayan'ın eserlerinden oluşmaktadır. Sanatçıların belirlenmesinde, eserlerinde figüratif anlatım, dramatik etki ve dışavurumcu özelliklerin belirginliği temel ölçüt olarak alınmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırma; resim sanatında figürün bir dramatik dışavurum aracı olarak kullanımını, sanatçının duygusal ve düşünsel içeriği hangi görsel unsurlarla aktardığını irdelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda figürün biçimsel dönüşümleri, anlatım gücü ve ifade olanakları ele alınmıştır. Çalışma, figürün yalnızca betimleyici bir unsur değil, aynı zamanda güçlü bir anlatı ve dışavurum alanı olduğunu vurgulaması bakımından önem taşımaktadır. Bu yönüyle araştırmanın, figüratif anlatımın çağdaş resim pratiğindeki konumuna kuramsal katkı sunması hedeflenmektedir. Çalışma doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Resim sanatında figür, dramatik dışavurum aracı olarak nasıl konumlandırılmaktadır?
2. Figürün biçimsel deformasyonu ve anlatım dili, dramatik etkiyi nasıl güçlendirmektedir?
3. Sanatçının içsel dünyası ve duygusal deneyimleri figür aracılığıyla nasıl görünür kılınmaktadır?
4. Figüratif anlatım, estetik ve kavramsal açıdan hangi ifade olanaklarını sunmaktadır?
5. Dramatik dışavurum bağlamında figürün çağdaş resim sanatındaki işlevi nedir?

Yöntem

Nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülen bu çalışmada, genel tarama modeli esas alınmıştır. Veri toplama sürecinde doküman analizi ve eser inceleme yöntemleri kullanılmıştır. Doküman analiziyle; ekspresyonizm, figür ve dramatik anlatım kavramlarına dair kuramsal ve tarihsel literatür taranmıştır. Eser incelemesi ise seçili yapıtların biçimsel, anlamsal ve anlatımsal analizleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde kavramlar öncelikle kuramsal çerçevede değerlendirilmiş, ardından tarihsel gelişimleri analiz edilmiştir. Ayrıca figür, dram ve dışavurumcu anlatımın kökenlerine inilerek, Rönesans döneminden belirgin örnekler karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelenmiş; bu analizler belirlenen örneklem grubu ile ilişkilendirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri, konuyla ilgili akademik yayınların doküman incelemesi ve belirlenen sanat yapıtlarının analizi yoluyla toplanmıştır. İncelenen eserler, figürün dramatik ifade özelliklerini en belirgin biçimde yansıtan örnekler arasından seçilmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Eserler; figürün biçimsel yapısı, deformasyon, kompozisyon düzeni ve renk kullanımı açısından değerlendirilmiş; elde edilen bulgular kuramsal çerçeveye ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

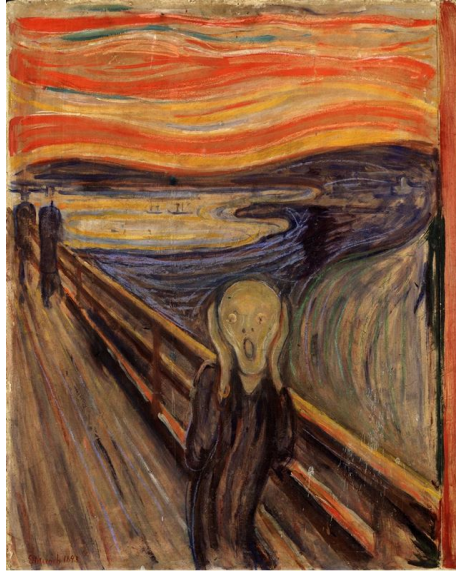
İncelenen eserlerde figürün, dramatik dışavurumun temel taşıyıcısı olarak konumlandığı görülmüştür. Biçimsel deformasyonlar, yüz ifadeleri, beden duruşları ve jestler aracılığıyla duygusal yoğunluğun artırıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, figürün salt betimleyici bir form olmaktan çıkıp, sanatçının iç dünyasını yansıtan güçlü bir anlatım aracına dönüştüğünü göstermektedir. Kompozisyonların çoğunlukla figür merkezli kurgulandığı; renk kullanımında ise dramatik etkiyi pekiştiren koyu tonlar ve güçlü karşıtlıkların tercih edildiği belirlenmiştir. Figür ile mekân ilişkisinin bilinçli olarak belirsizleştirildiği veya sınırlandırıldığı örneklerde, izleyicinin figürle kurduğu duygusal bağın yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. Bu yaklaşım, dramatik dışavurumun psikolojik boyutunu güçlendiren stratejik bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, figürün dramatik anlatımı destekleyen çok katmanlı bir ifade alanı sunduğunu ortaya koymaktadır. Figüratif anlatım, bireysel duygu durumları ile toplumsal ve varoluşsal temaların bir arada işlenmesine olanak tanımakta; böylece dramatik dışavurum, estetik olduğu kadar düşünsel bir derinlik de kazanmaktadır.

Batılı Resim Sanatında Figür Bağlamda Dramatik Dışavurumlar

Bireyin davranış biçimlerini, eylemlerini ve yaşama karşı tutumunu kapsayan çok boyutlu bir olgu olarak tanımlanan dram kavramı, resim sanatında da önemli bir ifade aracıdır. Resim sanatında dramatik anlatımın şekillenmesinde, 20. yüzyılın başlarında Almanya’da ortaya çıkan ve doğalcı yaklaşıma tepki olarak gelişen ekspresyonizm (dışavurumculuk) akımı belirleyici olmuştur. Dışavurumcu sanatçılar, gerçekliğin nesnel temsiline dayalı betimlemeleri reddederek geleneksel estetik anlayışın dışına çıkmış; görünenin ötesindeki duygusal ve ruhsal etkileri çizgi, renk ve biçim aracılığıyla aktarmayı amaçlamışlardır. Bu bağlamda, dramatik içerik barındıran olay temelli anlatımlarda figüratif öğeler, ekspresyonist bir dil ile ele alınarak dramatik gerilimin görsel olarak güçlendirilmesi sağlanmıştır.

Dram resimlerindeki betimleyici anlatım, kökenini "dram" sözcüğünden alan ve Antik Yunanca’da "eylem" anlamına gelen "dramatik" kavramıyla doğrudan ilişkilidir. 1911 yılında Almanya’da, özellikle Fovizm’i tanımlama ihtiyacıyla edebiyat çevrelerinde gündeme gelen ekspresyonizm kavramı, bu anlatım dilinin temelini oluşturur. İnsanı anlamaya ve ifade etmeye odaklanan bir disiplin olan drama, sanatsal terminolojide gündelik kullanımdan farklılaşarak, yaşamın çelişkili ve çatışmalı yönlerini betimleyen bir yapıya bürünmüştür. Plastik sanatlar bağlamında dram, insan merkezli olgulara dayanmakta; düşlenen ile gerçek olan arasındaki gerilim üzerinden, bireyin tutum ve davranışlarını irdeleyen etkileyici bir anlatı kurmaktadır. Bu karşıtlık durumu, eserde dramatik bir gerçeklik alanı meydana getirmektedir.

Batı sanatında figür geleneği, biçimsel ve idealist temellerini Antik Yunan ve Roma sanatından almıştır. Doğrudan nesnel gerçekliği yansıtmak yerine belirli oranlar ve estetik normlar çerçevesinde kurgulanan figür temsili, Rönesans döneminde hümanist düşüncenin etkisiyle resim sanatının merkezine yerleşmiştir. Bu dönemde insan figürü, idealist bir anlayışla ele alınmakla birlikte, doğalcı eğilimlerin etkisiyle anatomi ve oran bilgisi ön plana çıkmıştır. Günlük dilde canlı veya cansız tüm nesneleri ifade eden figür kavramı, resim sanatında çoğunlukla insan bedeni ve formu için kullanılmaktadır. Figüratif resim, bir nesne ya da durumu resimsel değerler aracılığıyla görünür kılan bir anlatım biçimi olarak tanımlanır. Modern sanat sürecinde ise figür, geleneksel form kaygısından uzaklaşarak yerini renksel, biçimsel ve lekesel değerlere bırakmış; eserin ifade gücü bu unsurlar üzerinden yapılandırılmıştır. Bu çerçevede Batı sanatında figüratif anlatımı dramatik ve dışavurumcu bir üslupla ele alan Edvard Munch (Görsel 1), James Ensor (Görsel 2), Vincent van Gogh (Görsel 3) ve Oskar Kokoschka (Görsel 4) gibi sanatçılar öne çıkmaktadır.

Görsel-1: Edvard Munch, “Çılgılık”, 1893, Karton Üzerine Yağlı Boya, 31x73,5 cm., (Özdemir, 2022, s.1547).

Dışavurumcu sanat anlayışının gelişiminde belirleyici bir rol üstlenen Edvard Munch (1863–1944), figüratif anlatımda dramatik etkiyi en yoğun biçimde kullanan sanatçılardan biridir. Sanatçının ikonik yapıtı Çılgılık (Görsel 1), figüratif dışavurumculuğun en güçlü temsillerinden biri olarak kabul edilmektedir. Eserin ön planında yer alan figürün deforme edilmiş yüz ifadesi ve beden dili; yoğun korku, panik ve psikolojik gerilim halinin somutlaşmış bir göstergesidir. Arka planda kurgulanan dramatik atmosfer ile doğanın ritmi, figürün içsel dünyasındaki çaresizlik ve kaygı ile bütünleşmektedir. Eserde hissedilen varoluşsal tedirginlik, dönemin toplumsal ve bireysel travmalarının bir yansıması

olarak okunmakta; bu bağlamda Çılgılık, resim sanatında dramatik anlatımın en çarpıcı örnekleri arasında gösterilmektedir (Dursun, 2023, s.82).

Görsel-2: James Ensor, “Açların Ziyafeti”, 1915, Tuval Üzerine Yağlı Boya, (bilinmiyor)., (Efe, 2019, s.84).

James Ensor (1860–1949), Birinci Dünya Savaşı’nın yarattığı toplumsal ve ekonomik tahribatı kendine has figüratif diliyle eleştiren sanatçılar arasında öne çıkmaktadır. Sanatçının bu dönemde ürettiği Açların Ziyafeti (Görsel 2), savaş yıllarında Belçika’da hüküm süren yoksunluk ve kıtlık gerçeğini çarpıcı bir biçimde belgelemektedir. Eserde, bir ziyafet sofrasında bulunması beklenen besinlerin yerini böcekler ve sınırlı sayıdaki sebzelerin alması, açlık olgusunu grotesk bir dille vurgular. Leonardo da Vinci’nin Son Akşam Yemeği kompozisyonuna ironik bir atıfta bulunan yapıt, dinsel ikonografiyi parodik bir düzlemde dönüştürerek güçlü bir eleştirel anlatı kurar. Ensor, figürlerin yüz ifadeleri ve kompozisyondaki simgesel nesneler aracılığıyla dönemin trajedisini somutlaştırmakta; bu yolla izleyici üzerinde sarsıcı bir dramatik etki yaratmayı amaçlamaktadır (Efe, 2019, s.85).

Görsel-3: Vincent Van Gogh, “Patates Yiyenler”, 1885, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 82x114 cm., (Bolu Sert&Küpeli, 2020, s.269).

Vincent van Gogh (1853–1890), toplumsal gerçeklik ile duygusal yoğunluğu sentezlediği figüratif anlatımıyla sanat tarihinde özgün bir yere sahiptir. Sanatçının bu bağlamda en çarpıcı örneklerinden biri olan yapıtında (Görsel 3); yoksulluk koşulları altında, temel besin kaynağı patatesle yetinmek zorunda kalan bir ailenin yaşantısı betimlenmiştir. Kompozisyondaki figürlerin donuk ve içe dönük bakışları, sahneye ağır bir dramatik atmosfer kazandırmaktadır. Toprak tonlarının hâkim olduğu sınırlı renk paleti ve sert ışık-gölge kullanımı, mekândaki duygusal çöküntüyü görsel düzeyde pekiştirir. Figürlerin kemikli yüz hatları ve eğik duruşları, fiziksel yorgunluğun ötesinde ruhsal bir yıpranmışlığın göstergesi olarak okunmaktadır. Dışavurumcu bir dille kurgulanan bu eser, figüratif temsilin dramatik anlatımla bütünleştiği başyapıtlardan biri olarak değerlendirilmektedir.

Görsele-4: Oskar Kokoschka, "Fırtına", 1914, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 181x221 cm., (Bozdemir, 2019, s.144).

Oskar Kokoschka (1886–1980), Fırtına (Görsele 4) adlı yapıtında; Alma Mahler ile yaşadığı fırtınalı ve çatışmalı ilişkiyi dışavurumcu bir üslupla tuvale aktarmıştır. Eser, Richard Wagner'in Tristan ve Isolde operasındaki tutkulu ancak yıkıcı aşk temasından beslenerek kurgulanmıştır. Bu referans, yapıta belirgin bir duygusal gerilim ve dramatik yoğunluk katar. Sanatçı; figürlerin birbirine kenetlenmiş hareketleri, kompozisyonun girdaplı dinamizmi ve renklerdeki şiddet aracılığıyla, kişisel travmasını evrensel bir aşk ve acı anlatısına dönüştürmüştür. Böylece Fırtına, ekspresyonist estetikte bireysel dramın en güçlü görsel temsillerinden biri haline gelmiştir (Bozdemir, 2019, s.144).

Çağdaş Türk Resim Sanatında Figür Bağlamda Dramatik Dışavurumlar

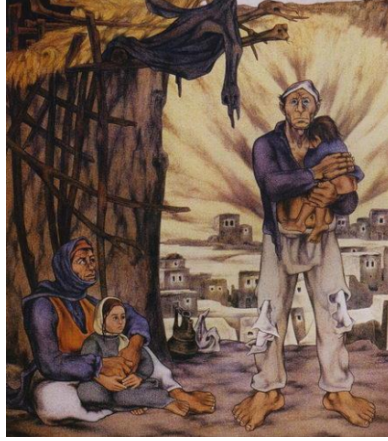
Çağdaş Türk resminde figüratif anlatımı dramatik ve dışavurumcu bir üslupla ele alan sanatçılar arasında Neş'e Erdok (Görsele 5), Neşet Günel (Görsele 6), Komet (Görsele 7) ve Mustafa Esirkuş (Görsele 8) öne çıkmaktadır. Bu sanatçılar, figür merkezli kompozisyonlarında bireysel ve toplumsal temaları duygusal bir yoğunlukla işleyerek, Türk resminde dışavurumcu figüratif dilin gelişimine öncülük etmişlerdir.

Görsele-5: Neş'e Erdok, "Gece Vapuru", 1995, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 180x150 cm., (İz, 2006, s.32).

Neş'e Erdok (1940), Gece Vapuru (Görsele 5) eserinde, kent yaşamının kıyısında kalan alt sosyo-ekonomik gruptaki bireyleri figüratif bir dille yorumlar. Figürlerin deforme edilmiş uzuvları ve hantal bedenleri, ekonomik yoksunluğun ve yaşam mücadelesinin bedensel izleri olarak kurgulanmıştır. Kompozisyondaki figürlerin başlarını öne eğmiş duruşları ve göz teması kurmayan bakışları, içe kapanıklık ve derin bir melankoli halini yansıtır. Ekspresyonist bir tavırla

biçimlendirilen bu yapıt, figürün psikolojik yükünü izleyiciye aktararak güçlü bir dramatik etki yaratmaktadır (İz, 2006, s.32).

Görsel-6: Neşet Günel, "Yaşantı II", 1974, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 225x200 cm., (Arslan, 2018, s.99).

Neşet Günel (1923–2002), Yaşantı II (Görsel 6) tablosunda, Anadolu insanının yoksullukla iç içe geçmiş var olma mücadelesini anıtsal bir figür anlayışıyla ele alır. Yapıt, acı ve zorluk olgusunu dramatik bir kurgu içinde sunarken, insanın direncini de simgeleştirir. Kompozisyonun merkezindeki abartılı el ve ayaklara sahip erkek figürü, ailenin taşıyıcısı ve koruyucusu olarak konumlanmıştır; bedensel duruşu, üstlendiği ağır sorumluluğu somutlaştırır. Kucağındaki çocuk figürü kırılganlığı temsil ederken, çıplak ayaklar yoksulluğun en yalın göstergesi olarak belirir. Kadın figürünün endişeli bakışı ise, geleceğe dair belirsizlik ve tehdit algısını yansıtan temel bir dramatik unsur olarak öne çıkar (Arslan, 2018, s.99).

Görsel-7: Komet, "İsimsiz", 1994, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 55x46cm., (Erdemli, 2021, s.223).

Komet (1941–2022), İsimsiz (Görsel 7) adlı yapıtında; figürlerin mekân içindeki konumları ve yüz ifadeleri üzerinden gerilim, bekleyiş ve kaygı dolu bir atmosfer yaratır. Figürlerin bakış yönleri ve tedirgin duruşları, izleyicinin görmediği ancak hissettiği bir olayın varlığına işaret eder. Pencere gibi mimari öğelerle sınırlandırılan kadrage, anlatının gizemini ve belirsizliğini artırır. Bu yaklaşım, sahnede "anlatılmayan hikayenin" yarattığı dramatik bir beklenti atmosferi kurmaktadır (Erdemli, 2021, s.223).

Görsel-8: Mustafa Esirkuş, "Hamile Köylü Kadın", 1950, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 64x50 cm., (Kanbur, 2024, s.174).

Mustafa Esirkuş (1921–1986), *Hamile Köylü Kadın* (Görsel 8) eserinde, kırsal yaşamın zorlu gerçekliğini figüratif bir dille belgeler. Figürlerin yerel kıyafetleri kültürel kimliğe işaret ederken, aynı zamanda coğrafi koşulların zorluğuna da gönderme yapar. Dramatik bir dille kurgulanan eserde, hamile figürün öne eğilmiş bedeni, hem fiziksel yorgunluğun hem de taşıdığı "yeni yaşam"ın ağırlığını simgeler. Yanındaki diğer kadın figürü ise, zorluklara karşı geliştirilen kadın dayanışmasının ve ortak kaderin bir temsilcisi olarak yorumlanmaktadır (Kanbur, 2024, s.174).

Görsel-9: Aydın Ayan, "Sofra Başında", 1976, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 60x82cm., (Arda, 2007, s.71).

Aydın Ayan'ın *Sofra Başında* (Görsel 9) adlı eseri, gündelik bir anı betimlemesine rağmen, ışık-gölge kullanımı ve kompozisyon kurgusuyla yoğun bir dram üretir. Daraltılmış mekân kurgusu izleyiciyi sahneye hapsederken, masa etrafında kümelenen figürler ortak bir yazgıyı paylaşan bütüncül bir kitle oluşturur. Yüzlerdeki donuk ifade ve sessiz kabulleniş, figürlerin sadece fiziksel değil, ruhsal bir yük altında ezildiğini hissettirir. Resme hakim olan karanlık tonlar ve sınırlı ışık, yoksunluk atmosferini pekiştirir. Ellerin ve bedenlerin duruşu, emekle geçen bir ömrün izlerini taşıırken; eser, figüratif anlatımı toplumsal gerçekçi bir dramla harmanlayarak izleyicide derin bir empatik sarsıntı yaratır (Arda, 2007, s.71).

Sonuç

Ekspresyonist resim anlayışında figürün dram ekseninde ele alınışı, sanatın içsel yaşantıları görünür kılma ve duygusal yoğunluğu derinleştirme potansiyelini somutlaştırmaktadır. Bireysel deneyimler ile toplumsal gerilimleri estetik bir düzlemde dışavurmayı amaçlayan ekspresyonizm, nesnel gerçeklik yerine öznel algıyı merkeze almıştır. Bu bağlamda figür; anatomik bir temsil unsuru olmaktan çıkarak sanatçının ruhsal dünyasını, dönemin sosyo-kültürel atmosferini ve izleyicinin bilinçdışına seslenen anlam katmanlarını taşıyan simgesel bir yapıya dönüşmüştür.

İncelenen eserlerde gözlemlenen biçimsel bozulmalar, orantısızlıklar, keskin jestler ve yoğun renk karşıtlıkları, dramatik anlatımı güçlendiren temel plastik unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Sanatçıların, izleyicide güçlü bir duygusal

etki yaratmak amacıyla gerçekliği bilinçli bir deformasyona uğrattığı görülmektedir. Bu dönüşüm, bireysel acıların ve toplumsal huzursuzlukların evrensel bir dille ifade edilmesine olanak tanıyan stratejik bir anlatım biçimidir. Dolayısıyla figür, yalnızca görsel bir form değil; aynı zamanda anlam üreten, duygusal gerilimi taşıyan ve anlatıyı derinleştiren bir araç işlevi görmektedir.

Dramatik figürlerin üstlendiği rol, izleyiciyi edilgen konumdan çıkararak düşünsel ve duygusal bir etkileşim alanına çekmektedir. Bu figürler aracılığıyla izleyici, kendi iç dünyasıyla yüzleşmeye ve insan doğasının kırılğan, çelişkili yapısını sorgulamaya yöneltilmektedir. Böylece eser, sanatçı ile izleyici arasında kurulan bir iletişim zeminine dönüşmekte; bireysel deneyimler, ortak ve evrensel duygularla kesişmektedir.

Sonuç olarak; ekspresyonist resimlerde dram bağlamında figür kullanımı, sanatın yalnızca estetik bir ifade biçimi olmadığını, aynı zamanda güçlü bir anlatı ve duygusal aktarım alanı sunduğunu ortaya koymaktadır. Hem sanatçının varoluşsal deneyimlerini hem de izleyicinin duygusal tepkilerini yansıtan bu figüratif anlatım, sanat tarihinde köklü bir yer edinmiştir. Günümüz sanat ortamında da etkisini sürdüren bu yaklaşım, ekspresyonist mirasın çağdaş sorunların ve bireysel duyarlılıkların ifade edilmesinde güncel ve dönüştürülebilir bir zemin sunduğunu göstermektedir.

Kaynakça

- Bozdemir, İ. (2019). *Avusturyalı iki dışavurumcu sanatçı Egon Schiele ve Oskar Kokoschka'nın yapıtlarının karşılaştırmalı incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çevik, A. (2024). *20. yüzyıl portre resimlerinde ekspresif yaklaşımlar* (Yüksek lisans tezi). Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- Doğan Özcan, Ç. (2019). Dramatik olanın "yüz"de belirişi: Yakın plan. *idil*, 8(63), 1563-1577. <https://doi.org/10.7816/idil-08-63-13>
- Dursun, S. (2023). *Psikolojik rahatsızlıkların sanatsal yaratıcılığa etkisi: Vincent Van Gogh ve Edvard Munch örneği* (Yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Efe, C. (2019). *Ekspresyonizm akımı bağlamında James Ensor'un portre resimlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Güler, M. (2018). *19. yüzyıl sonrası Batı resim sanatında figür-mekân ilişkisi: Mekânın figürün alımlanmasındaki etkisi* (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Naymanlar, A. (2010). *Çağdaş Türk resim sanatında figüratif soyutlama* (Yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Öksüz, S. (2023). *Peyzaj resminde soyut ve soyutlama* (Yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Şehitoğlu, M. (2020). *Eski Uygurca Maytrisimit adlı eserin "oyun/dram sanatı" kavramları ve eğitsel öğeler açısından incelenmesi* (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Tatlı, F. (2023). *Dram sanatının alanı olarak sinema: Vahşetin Çağrısı filminin Martin Esslin'in göstergebilimsel yaklaşımıyla çözümlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Görsel Kaynakça

- Görsel 1:** Özdemir Ç., (2022). "Ekspresyonist Resimde Figüratif Anlayışlar ve Duygusal Yansımaları: Edvard Munch Örneği", *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(58):1543-1551.
- Görsel 2:** Efe C., (2019) Ekspresyonizm Akımı Bağlamında James Ensor'un Portre Resimlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Görsel 3:** Bolu Sert H., Küpeli A.E., (2020). Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 105, Haziran 2020, s. 263-276 ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.43427>. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Görsel 4:** Bozdemir İ., (2019). Avusturyalı İki Dışavurumcu Sanatçı Egon Schiele ve Oskar Kokoschka'nın Yapıtlarının Karşılaştırmalı İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Görsel 5:** İz Y., (2006). Neş'e Erdok Resminde Konu, Biçim ve İçerik (Anlam) Açısından Gerçeklik Olgusu. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Görsel 6:** Arslan D., (2018). 1960 Sonrası Türk Resim Sanatında Konu ve Figür Bağlamında Neşet Günel. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

- Görsel 7:** Erdemli S., (2021). Varoluşçu Düşünce Ekseninde Komet'in Resimleri ve Leylâ Erbil'in Romanları Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Görsel 8:** Kanbur C., (2024). Çağdaş Türk Resminde Yerel Eğilimler (Mehmet Pesen, Nuri İyem, Neşet Günal, Turgut Zaim, Mustafa Esirkuş) Ekseninde Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Osmaniye.
- Görsel 9:** Arda Z., (2007). Sanat Eğitimcisi ve Ressam Aydın Ayan'ın Resimlerine Estetik Bir Yaklaşım. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

DRAMATIC EXPRESSIONS IN FIGURATIVE PAINTINGS

Duygu Arslan, Emre Şen

This study aims to examine the determinant effects of dramatic elements on figurative expression within the framework of Expressionist art. Originating in Germany in the early 20th century, Expressionism emerged as an approach centered on the individual's inner world, rejecting objective reality to render emotional, psychological, and social concerns visible through formal distortion, intense coloration, and strong expressive qualities. The research specifically investigates how Expressionist tendencies manifested in post-1950 Turkish painting and how they integrated with dramatic narration. In this context, the visual, aesthetic, and narrative impacts created by the synthesis of figurative elements and dramatic compositional strategies are analyzed. Conducted using a qualitative research approach based on the general survey model, the study utilizes document analysis and artwork examination methods. The research sample consists of selected works by Western pioneers such as Edvard Munch, James Ensor, Vincent van Gogh, and Oskar Kokoschka, as well as prominent Turkish figurative artists Neş'e Erdok, Neşet Günal, Komet, and Mustafa Esirkuş. These artists were selected based on their distinct emphasis on emotional intensity, dramatic content, and expressive figurative language.

Keywords: Expressionism, figurative painting, drama, expressive language, Turkish painting, emotional intensity

EXTENDED ABSTRACT

Introduction The concept of "drama," defined as a multidimensional phenomenon encompassing an individual's behaviors, actions, and attitude towards life, serves as a significant expressive tool in the art of painting. The shaping of dramatic expression in painting was decisively influenced by the Expressionist movement, which emerged in Germany in the early 20th century as a reaction against naturalism. Expressionist artists rejected descriptions based on the objective representation of reality, aiming instead to convey sensory and spiritual effects beyond the visible through line, color, and form. In this context, figurative elements in event-based narratives containing dramatic content were handled with an Expressionist language, visually reinforcing dramatic tension. This study aims to examine the determinant effects of dramatic elements on figurative expression within the scope of the Expressionist art approach. It specifically focuses on how Expressionist tendencies were shaped in post-1950 Turkish painting and how they integrated with dramatic narration, evaluating the aesthetic and narrative impact created by the combination of figurative elements and dramatic composition.

Methodology This research was conducted using a qualitative research approach based on the general survey model. Data collection involved document analysis and artwork examination methods. Through document analysis, the theoretical and historical literature regarding Expressionism, the figure, and dramatic expression was scanned. The artwork examination was carried out through formal, semantic, and narrative analyses of selected works. The universe of the study consists of figurative works containing concepts of expression and drama. The sample includes selected works by Western artists Edvard Munch, James Ensor, Vincent van Gogh, and Oskar Kokoschka, as well as Turkish artists Neş'e Erdok, Neşet Günel, Komet (Gürkan Coşkun), Mustafa Esirkuş, and Aydın Ayan. The selection of these artists was based on the prominence of emotional intensity, dramatic narration, and figurative expressive power in their works.

Findings The examination of Western art revealed that the figure is used as a primary carrier of dramatic expression. Edvard Munch's *The Scream* is identified as a concrete indicator of fear, panic, and psychological tension through the deformed facial expression and body language of the figure. James Ensor's *The Banquet of the Starved* documents the devastation of war with a grotesque language, using insects instead of food to create a striking dramatic effect. Vincent van Gogh's *The Potato Eaters* reflects physical and spiritual weariness through figures with bony facial features and a limited color palette, while Oskar Kokoschka's *The Tempest* transforms individual trauma into a universal narrative of love and pain through dynamic composition.

In the context of contemporary Turkish painting, the study found that artists process individual and social themes with emotional intensity. Neş'e Erdok's *Gece Vapuru* (Night Ferry) utilizes deformed limbs and clumsy bodies to reflect the melancholy and life struggle of individuals in lower socio-economic groups. Neşet Günel's *Yaşantı II* (Life II) presents the struggle of Anatolian people against poverty with a monumental figure approach; exaggerated hands and feet symbolize the heavy responsibility and resistance of the figures. Komet's *Untitled* creates an atmosphere of tension and anxiety through the figures' postures and uncertain gazes, pointing to an "untold story". Mustafa Esirkuş's *Hamile Köylü Kadın* (Pregnant Peasant Woman) documents the difficulty of rural life, symbolizing the physical burden of the figure. Finally, Aydın Ayan's *Sofra Başında* (At the Table) reinforces the atmosphere of deprivation through dark tones and a confined space, creating a deep empathetic tremor in the viewer regarding the figures' shared destiny.

Conclusion The study concludes that in Expressionist painting, the handling of the figure within the axis of drama concretizes art's potential to make inner experiences visible and deepen emotional intensity. The figure ceases to be merely an anatomical representation element and transforms into a symbolic structure carrying the artist's spiritual world, the socio-cultural atmosphere of the period, and layers of meaning addressing the viewer's unconscious. Formal distortions, disproportion, sharp gestures, and intense color contrasts emerge as fundamental plastic elements strengthening dramatic expression. The strategic deformation of reality allows for the expression of individual pains and social unrest in a universal language. Consequently, the use of the figure in the context of drama in Expressionist paintings demonstrates that art offers a powerful narrative and emotional transmission area beyond aesthetic expression, proving that this approach provides a current and transformable ground for expressing contemporary problems and individual sensitivities.

BİLGİLENDİRME / NOTICES

Etik Kurul Onayı / Ethics Committee Approval: Bu çalışma; doküman incelemesine dayandığı için etik kurul onayı gerektirmemektedir. Ethics committee approval was not required for this study as it is based on document analysis.

Destek / Financial Disclosure: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir. The authors declared that this study has received no financial support.